

MARIASUN LANDA

(*Text de presentació de la escriptora Mariasun Landa en el III Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana . València, novembre de 2004)

Naix a Errenderia(Renteria). De menuda , llegir i escriure era el que més li agradava , així ho confessa en una entrevista per a “Cuadernos de Pedagogia”(1), i afegeix “encara que ningú m’obligava , recorde que aprenia poemes de memòria.

Amb 12 anys passava a net els meus contes i lis ficava tapes”. Ja de gran es dirà “llegir és un plaer tan gran que ningú deuria de perdre-se’l. Tornant a la infantesa i com molts menuts de l’època va patir l’escola religiosa del franquisme i els seus càstigs físics.

Després d’estudiar Assistència Social , el mític 68 la troba a Paris cursant Filosofia Pura.

Cap als 70 torna a Euskadi en uns anys fonamentals per a la societat basca, anys on es consoliden els progressos socioculturals de les dècades anteriors com el desenvolupament industrial i econòmic, la unificació de l’éuscar i la consolidació de les ikastoles legalitzades als 70.

Al 1974 comença a donar classe a primer d’EGB a la ikastola de Zarautz en les condicions precàries de la època . Ella mateixa forma part d’una generació d’ensenyants que sentien una mena de deute amb pròpia llengua furtada. Una llengua que havia que recuperar i ensenyar a parlar. Varen ser anys de forta immersió lingüística i de dur i il•lusionant treball, supose. Es per això mateix que allà trobem a la Mariasun Landa amb estudis de Filosofia Pura però treballant en nivells bàsics de l’ensenyament. Van passar uns 12 anys entre les ikastoles de Zarautz i Lasarte . A Lasarte , dècada dels 80 , la situació era ja ben diferent : estudis reglats, amb molts més materials, contractes, sou i Seguretat Social , això era pràcticament el “paradís”, segons la mateixa entrevista abans esmentada.

Des de fa també uns altres 12 anys més o menys, és professora de Didàctica de la Literatura a la Facultat de Magisteri de Donostia.

L’escriptora

Tria l’euskera com a llengua literària i diu que va ser un procés dur i de compromís personal i cultural amb el País i la llengua, però també puntualitza que la literatura és més que llengua. Es tot un imaginari personal que intenta mostrar en els seus llibres. Es la universalitat d’un poble petit i de una cultura minoritària que vol aportar quelcom a la cultura general. Concretament el quelcom que aporta Mariasun Landa és una literatura actual mitjançant :

La fantasia. Una fantasia nova , allunyada dels contes de fades tradicionals, nodrida en les fonts del Gianni Rodari, però fent un pas més al tractar problemes ben reals de la nostra societat baix una òptica crítica, plena d’humor i tendresa. És tot un ric món imaginari oferint la possibilitat de moltes lectures als grans i als petits. Llegim si més no a Un cocodril sota el llit, la història de l’oficinista J.J. que un mal dia descobreix sota el seu llit un cocodril enorme, només ell el veu . I a partir d’ací molt d’humor i tendresa a cabassos, per combatre aquest cocodril anomenat depressió pels adults. Un monstre que arrosseguem des del segle XX i que també esta arribant als nostres infants.

Realisme crític. Arrelat en tot el seu món literari . Fixem-nos si no en Txan el fantasma, guanyador del Premi Lizardi (1982). Un fantasma anomenat Txan narra la història d’una xiqueta amb trets autistes que es internada en un psiquiàtric. Un conte valent que a més del premi li va aportar més d’un mal de cap pel seu contingut “non correct” pels nens . A l’edició anglesa del 1996 (Nevada University Press) es va incloure una breu explicació del contingut políticament “non-correct” del llibre pels menuts. En més d’una entrevista ha dit Mariasun Landa el gran valor que dona al risc i a la tendresa i ací ben bé ho va ella demostrar en la pràctica.

Però aquesta no és la única temàtica valenta de la seva obra . En La barca del meu avi parla sobre la mort. En Una bicicleta en vaga defèn el dret a la vaga per objectius justos. En Potx denuncia el conformisme i també la intransigència. En Irma la transgressió de les normes socials…

El rol femení. De menuda , llegint Tom Sawyer o Huck Finn trobava molt més atractius els personatges masculins que no pas els femenins, sempre ben grisos.

Molt més tard i ja a Paris , Simone de Beauvoir entre altres la confirmen en el seu compromís per la realització personal de la dona. Així observem una majoria de llibres amb protagonista femenina que lluita per la seva realització personal. En Quan els gats se senten molt sols entrem en la història de la mare de Maider, una dona que decideix de nou reprendre la carrera d’actriu i tota la crisi que això comporta. En Mi mano en la tuya es el relat d’un adolescent gelós de que la seva mare , vídua des de fa 14 anys , s’enamore. Dos bonics relats que creen i recreen màgicament l’ambient, els sentiments el llenguatge i els problemes dels adolescents de la nostra societat.

En aquesta línia narrativa Mariasun Landa escriu a favor de les idees renovadores dels rols masculí-femení, de les relacions infant-adult, de la problemàtica familiar de la societat actual i té molts punts de contacte amb Christine Nöstlinger i altres escriptors antiautoritaris centreeuropeus dels 60-70.

Té un estil sobri , molt acurat i adobat amb amor, humor i tendresa, tres constants del seu univers literari . Son contes molt ben escrits acompanyats de vegades per les subtils il·lustracions de l'Asun Balzola.

Trobem de vegades protagonistes humans- dones majoritariament-, animals i també molts objectes inanimats que cobren vida per ensenyar el valor del risc , de les equivocacions, de que cal triar constantment. Ahí teniu Russica, una bonica puçeta decidida a “ estrenar la seua vida” –com ella diu- aprofitant cada minut i arriscant de valent per esdevenir allò que somnia ser.

Mariasun Landa presenta la vida als menuts en magnífics xicotets relats que saben fer l'ullet als grans, invitant-los a la reflexió. I si no proveu a llegir als xiquets , Una bicicleta en vaga, La Maria i el paraigua, Quaderns secrets, Un elefant amb cor d'ocell ... proveu...proveu…

Es per tot açò que la nostra escriptora té més de 200 títols publicats, molts dels quals han estat traduïts al català, gallec, castellà, anglès , francès, grec i també al albanès, bretó i libanès. Es la escriptora basca més traduïda després del Bernardo Atxaga i la més coneguda en l'àmbit de la literatura pels infants.

Ha rebut nombrosos premis, entre ells el Premi Lizardi al 1982 ja esmentat, el Premi Euskadi de Literatura Infantil i Juvenil del 1991, el Premi Nacional de Literatura Infantil i Juvenil del Ministeri de Cultura al 2003 per Un cocodril sota el llit, primera volta que es guardonat un premi per infants en llengua basca a l'Estat Espanyol. També entrà en la llista d'Honor de l'IBBY per un interessant relat titulat lholdi .

BIBLIOGRAFIA (CATALÁ)

- Txan el fantasma.- Barcelona: La Galera, 1984
- La barca de l'avi.- Barcelona: La Galera, 1988.
- Irma.- Barcelona: La Galera, 1990
- La Maria i el paraigua.- Barcelona: La Galera, 1990.
- Russica.- Barcelona : Cruïlla, 1992.
- Quaderns secrets.- Barcelona: Edebé, 1994.
- Una bicicleta en vaga.- Barcelona: Grijalbo Mondadori, 1995.
- Quan els gats se senten molt sols.- Barcelona : Barcanova, 1998.
- L'anec i el salze.- Alzira: Bromera, 2004

CASTELLÁ

- Un cocodrilo bajo la cama.- Madrid: SM, 2004 (Premio Nacional de Literatura Infantil i Juvenil 2003)
- El calcetín suicida.- Madrid: Anaya, 2004.
- Mi mano en la tuya.- Madrid: Alfaguara, 2002

Autora de l'article Teresa Llabata

(*Text de presentació de la escriptora Mariasun Landa en el III Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana . València, novembre de 2004)